

สู่ทศวรรษที่สอง ‘สมัชชาสุขภาพแห่งชาติ’

สู่ทศวรรษที่สอง ‘สมัชชาสุขภาพแห่งชาติ’

นโยบายสาธารณะเพื่อปฏิรูปสังคมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

เวทีสมัชชาสุขภาพแห่งชาติครั้งที่ ๑๐ ปิดฉากอย่างยิ่งใหญ่ ประกาศ ๔ วิสัยทัศน์เพื่อยกระดับกระบวนการขับเคลื่อน
หนุนแนวทางปฏิรูปประเทศ เชื่อมสุขภาพ สิ่งแวดล้อม สังคม นักวิชาการระดับโลกยกย่องแนวทางสร้างนโยบาย
สาธารณะแบบมีส่วนร่วม สำคัญที่สุดต่อสังคมยุคใหม่ที่มีสารพัดปัจจัยคุกคามสุขภาพประชาชน มุ่งสู่เป้าหมายการ
พัฒนาที่ยั่งยืน

การประชุมสมัชชาสุขภาพแห่งชาติครั้งที่ ๑๐ ที่จัดขึ้นระหว่างวันที่ ๒๐-๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๐ ภายใต้ประเด็นหลัก “๑๐
ปี พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ สู่สังคมสุขภาพะ” ณ อิมแพคฟอรัม เมืองทองธานี ปิดฉากลงด้วยความสำเร็จ ภาคีเครือข่าย
ทุกภาคส่วนร่วมมีฉันทมติต่อ ๔ ประเด็นนโยบายสาธารณะ และประกาศชื่นชมรูปธรรมความสำเร็จอันเป็นดอก
ผลของการขับเคลื่อนมติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติที่ผ่านมา พร้อมประกาศวิสัยทัศน์สมัชชาสุขภาพแห่งชาติใน
ทศวรรษที่ ๒

นพ.พลเดช ปิ่นประทีป เลขาธิการคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ กล่าวในหัวข้อ “สมัชชาสุขภาพแห่งชาติสู่ทศวรรษ
ที่ ๒: มองให้ไกล ไปให้ถึง” ว่า ความสำเร็จของกระบวนการสมัชชาสุขภาพแห่งชาติในทศวรรษแรก คือ สามารถ
เปลี่ยนวิถีคิดของผู้คนให้หันมองเรื่องสุขภาพในมิติที่กว้าง มุ่งสู่แนวทาง “สร้างนำซ่อม” และนำเครื่องมือตาม พ.ร.
บ.สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๐ ทั้งสมัชชาสุขภาพ ธรรมนูญระบบสุขภาพ การประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ (HIA)
และสิทธิและหน้าที่ด้านสุขภาพ มาใช้พัฒนานโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมของภาครัฐ เอกชน วิชาการ/วิชาชีพ
และประชาสังคม โดยใช้อำนาจอ่อน (Soft Power) ไม่ใช่อำนาจสั่งการ (Hard Power) สร้างความสมานฉันท์สู่การ
พัฒนาร่วมกัน

นพ.พลเดช กล่าวอีกว่า ในทศวรรษที่สองต่อจากนี้ สมัชชาสุขภาพแห่งชาติจะมุ่งเน้นสู่วิสัยทัศน์ ๔ ด้านหลัก คือ
ประการที่ ๑ ยกกระดับสมัชชาสุขภาพ หนุนให้เป็นเครื่องมือปฏิรูปประเทศด้านต่างๆ ทั้งเรื่องสาธารณสุข สังคม สิ่ง
แวดล้อม โดยสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) ได้เตรียมการรองรับเรื่องนี้แล้ว ประการที่ ๒ สมัชชา
สุขภาพจะเป็นเครื่องมือสานพลังพลเมืองในประเด็นที่แก้ไขได้ยาก แม้จะมีนโยบายแล้วก็ยังไม่สามารถขับเคลื่อนได้
เช่น ปัญหาขยะ ยาเสพติด อุบัติเหตุจลาจล ฯลฯ ประการที่ ๓ การพัฒนาสมัชชาในรูปแบบ/ประเด็นอื่นๆ ที่กว้างขึ้น
เช่น สมัชชาพลเมือง สมัชชาเด็กเยาวชน สมัชชาสิ่งแวดล้อม สมัชชาชุมชนท้องถิ่น เพื่อนำสู่สมัชชาสุขภาพแห่งชาติ
ต่อไป ประการที่ ๔ ต้องพัฒนารูปแบบสมัชชาสุขภาพแห่งชาติสู่ “สมัชชา ๔.๐” นำระบบออนไลน์มาใช้เชื่อมโยงกับ
ภาคีจังหวัดต่างๆ และมีตัวแทนของคนสามวัย คือ คนรุ่นใหม่ วัยกลางคน และกลุ่มผู้สูงอายุ ตามแนวคิด “ทันสมัย

และไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง”

“เป็นการแสดงให้เห็นคุณภาพและพลาคุณภาพใหม่ว่า ประชาชนไม่ได้รอคอยการเมืองหรือประชาธิปไตยแบบตัวแทน
อย่างเดียว แต่เรากำลังขึ้นมาทำประชาธิปไตยที่กินได้ กำหนดได้ด้วยตัวเราเอง”

ในเวทีเสวนา “๑๐ ปี สมัชชาสุขภาพแห่งชาติ: บทเรียน ความสำเร็จ และความท้าทาย” โดย ดร.ศิริณา ปวโรฬารวิทยา อดีตประธานกรรมการจัดสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ปี ๒๕๕๕-๒๕๕๖ จากภาคธุรกิจ กล่าวว่า กระบวนการสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ เป็นจุดเริ่มต้นให้รัฐบาลดำเนินโครงการพระราชริฏ ที่มีภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน มา
ผนึกกำลังร่วมกัน ขณะที่ นพ.สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ อดีตประธานกรรมการจัดสมัชชาสุขภาพแห่งชาติคนแรก ใน
ปี ๒๕๕๑-๕๒ จากภาคราชการ กล่าวว่า สมัชชาสุขภาพจังหวัดจนถึงระดับชาติ ทำให้เกิดมิติหลายประเด็น แต่ความ
สำเร็จต้องอาศัยเวลาและพลังในการขับเคลื่อน เช่นเดียวกับมติคณะรัฐมนตรีหรือมติสมัชชาองค์กรอนามัยโลก สิ่ง
ที่สำคัญคือทำให้เกิด “ภราดรภาพ” ความเป็นพี่น้องร่วมมือกันขับเคลื่อน ดังนั้น ภารกิจหลังจากนี้คือการขยายสู่โรง
เรียน มหาวิทยาลัย วัด เพื่อสร้างพลเมืองเข้มแข็ง (Active citizen) ส่วน น.ส.จกมลณี ศิริรัตน์ แกนประสานงาน
สมัชชาสุขภาพจากอุบลราชธานี กล่าวว่า กระบวนการสมัชชาสุขภาพในอนาคต ควรมุ่งสู่สมัชชาสุขภาพระดับอำเภอ
หรือตำบลเพื่อขับเคลื่อนประเด็นนโยบายสาธารณะโดยคนในพื้นที่จริงๆ จากนั้นจึงนำเสนอต่อจังหวัดเพื่อเป็นเวที
แลกเปลี่ยนเรียนรู้ขยายผล โดยที่อุบลราชธานี ขณะนี้กำลังผลักดันให้มีสมัชชาสุขภาพอำเภอทั้ง ๒๕ อำเภอ ปิดท้าย
ที่ นายพิชิตกร ศรีบุตรวงศ์ ผู้แทนเยาวชนรุ่นใหม่จากจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งกล่าวถึงประโยชน์ของสมัชชาสุขภาพที่ช่วย
ปลูกฝังแนวคิดผ่านกรอบประชาธิปไตยโดยการใช้ฉันทมติ อย่างไรก็ดี ความท้าทายของสมัชชาสุขภาพแห่งชาติคือ
การแสวงหาตัวแทนที่แท้จริงของสมัชชาสุขภาพแต่ละพื้นที่ ไม่ใช่เพียงเพื่อมาออกความเห็นหรือลงมติ แต่เพื่อนำมติ
ที่สอดคล้องกับปัญหาของพื้นที่ไปขับเคลื่อนด้วย

ไฮไลต์สำคัญในช่วงท้ายของงาน คือ การปาฐกถาพิเศษของ Dr. Illona Kickbusch Director of the Global
Health Centre, the Graduate Institute of International and Development Studies, Geneva ที่ระบุว่า ทุก
ประเทศกำลังประสบประเด็นท้าทายทางสุขภาพ จากความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี การสื่อสาร
และการเมือง จึงต้องให้ทุกฝ่ายทั้งภาคประชาชน ภาควิชาการ และภาครัฐ ตัดสินใจร่วมกัน ในช่วง ๒-๓ ปีที่ผ่านมา
องค์การอนามัยโลก (WHO) มองเห็นปัจจัยใหม่ๆ ที่กระทบต่อสุขภาพอย่างมาก ทั้งด้านการลงทุนและการค้า ที่
จำเป็นต้องมีระเบียบกฎเกณฑ์ควบคุม ตลอดจนปัจจัยด้านการเมืองที่สร้างบรรยากาศความเป็นประชาธิปไตยแบบมี
ส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อปกป้องสุขภาพของคนในสังคม แต่ประเด็นสุขภาพก็ไม่ใช่เพียงเรื่องของการตัดสินใจ
ทางนโยบาย (Political Choice) แต่ยังเป็นการตัดสินใจในการลงทุน (Investment Choice) ที่เหมาะสมด้วย เช่น
การให้ความสำคัญกับการลงทุนเพื่อสร้างความรู้เท่าทันด้านสุขภาพ (Health Literacy) ที่จะช่วยสร้างภูมิคุ้มกัน
ในการดูแลสุขภาพของประชาชน

“การผลักดันประเด็นนโยบายสาธารณะหรือออกกฎหมาย ต้องอาศัยนักการเมืองที่กล้าหาญ เห็นความสำคัญของทุก
นโยบายที่ห่วงใยสุขภาพ กระทั่งไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ของสหประชาชาติ ซึ่งประเทศไทยมี
ปรัชญาการพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียงที่นำมาประยุกต์ใช้ได้” Dr. Illona Kickbusch กล่าว

ขณะที่มุมมองปราชญ์ชาวบ้าน นายสุรินทร์ กิจนิตย์ชีว์ อดีตกรรมการสุขภาพแห่งชาติ เห็นว่า ในช่วง ๑๐ ปีที่ผ่านมา กระบวนการสมัชชาสุขภาพแห่งชาติได้ช่วย “จุดติด” หลายภาคส่วนให้ตื่นตัวลุกขึ้นมาสร้างสังคมสุขภาวะ โดยเฉพาะจังหวัดที่ใช้ฐานวัฒนธรรมท้องถิ่นเชื่อมโยงการทำงานกับชาวบ้าน มองเห็นคุณค่าของนโยบายสาธารณะที่ตอบ โจทย์ตนเอง โดยนายสุรินทร์ยังเสนอกกลยุทธ์ ๓ ด้านเพื่อการทำงานในทศวรรษหน้า คือ ๑.ให้ความสำคัญกับสมัชชาสุขภาพชุมชนท้องถิ่นระดับตำบล/อำเภอ ๒.ขับเคลื่อนร่วมกับโครงการทำดีเพื่อพ่อ เพื่อตามรอยพระราชปณิธาน ในหลวงรัชกาลที่ ๙ และ ๓. ผนึกกำลังหน่วยงานองค์กรสุขภาพเพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่พื้นที่

ในปี ๒๕๖๐ นี้ สมัชชาสุขภาพแห่งชาติครั้งที่ ๑๐ ได้ประกาศชื่นชมรูปธรรมความสำเร็จของภาคีเครือข่ายและหน่วยงานที่นำมติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติไปขับเคลื่อน เช่น การประกาศ พ.ร.บ.การควบคุมการส่งเสริมการตลาด อาหาร สำหรับทารกและเด็กเล็ก พ.ศ.๒๕๖๐ ซึ่งเป็นไปตามมติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติครั้งที่ ๓ เรื่อง “การควบคุมกลยุทธ์ การตลาดอาหารสำหรับทารกและเด็กเล็ก” การขับเคลื่อนระบบเกษตรและอาหารปลอดภัยในจังหวัดยโสธรและฉะเชิงเทรา และการบริหารจัดการน้ำประปาปลอดภัยในชุมชนในจังหวัดชัยนาท เป็นต้น และในปีนี้ สมาชิกสมัชชาสุขภาพได้มีฉันทมติ ๔ ประเด็นนโยบายสาธารณะใหม่ ได้แก่ ๑.การส่งเสริมให้คนไทยทุกช่วงวัยมีกิจกรรมทางกายเพิ่มขึ้น ๒.ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาหยาเสพติด ๓.การพัฒนาพื้นที่เล่นสร้างเสริมสุขภาวะของเด็กปฐมวัยและวัยประถมศึกษา และ ๔.การจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนแบบมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน และในช่วงสุดท้ายของงาน ได้มี พิธีส่งมอบตำแหน่งประธานกรรมการจัดสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๖๒ ให้แก่ นพ. กิจจา เรื่องไทย ซึ่งถือเป็นการปิดฉากเวทีสมัชชาสุขภาพแห่งชาติครั้งที่ ๑๐ ท่ามกลางความร่วมมือของทุกฝ่ายอย่างแท้จริง